

27.09.24

7-А кл.

Всесвітня історія

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Християнська церква у V-XI ст.

Мета уроку: скласти уявлення учнів про структуру середньовічного європейського суспільства, показати його складові; охарактеризувати три стани середньовічного суспільства; формувати в учнів уміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал; пояснити зміст термінів і понять «васал», «сеньйор», «феодальна драбина», «ієрархія», «феод», «феодал», «феодалізм», «стани», «васалітет», сприяти вихованню учнів в дусі толерантного ставлення до людей рідного походження.

Актуалізація опорних знань

Евристична бесіда

1. Поясніть, як природа, клімат, ландшафт впливали на спосіб життя людей у середньовічній Європі.
2. Що таке «міграція», «внутрішня колонізація», «зовнішня колонізація»?
3. Коли розпочалася внутрішня колонізація у Європі?
4. Назвіть причини міграції в середньовічній Європі.

Мотивація навчальної діяльності

Проблемне питання

Пригадайте, які заняття людей були основними у Стародавньому світі. Якою була роль релігії в суспільстві?

Перегляньте відео: <https://youtu.be/LK8-b1A6VLc>

Вивчення нового матеріалу

Протягом X—XIII ст. у Західній Європі остаточно сформувалися основні стани середньовічного суспільства. Кожна з цих соціальних груп мала свої права, обов'язки, погляди, спосіб життя.

Найбільшого поширення набула теорія про поділ суспільства на три стани:

тих, хто молиться» (духовенство: священики і монахи)

«тих, хто воює» (дворяни: рицарі, землевласники)

«тих, хто працює» (селяни, ремісники та ін.

Соціальний статус успадковувався від батька до сина.

Візуалізація

Робота з поняттями (запишіть)

Васал — особа, яка отримала від сеньйора у володіння феод за несення служби.

Ієрархія — система суворого підпорядкування нижчих сходинок влади вищим.

Слово «**феод**», від якого походять слова «**феодал**», «**феодалізм**», означає земельне володіння, надане (подароване) господарем, сеньйором, своєму васалові (підвладній людині), який за це мав служити господареві.

Володіння феодом, подібно до бенефіція, вимагало служби, переважно військової. Володарів феодів стали називати феодалами.

Суспільний стан — велика група людей з однаковими правами й обов'язками, які передаються у спадок.

Робота зі схемою (запишіть)

Кожен стан мав свої обов’язки і був необхідним для інших. Вони не могли існувати один без одного. Так, духовництво піклувалося про душі, рицарі захищали країну, а селяни всіх годували. Існуюча система поділу суспільства і відносини між станами не витримали випробування часом.

Насправді кожна з трьох верств суспільства поділялася на більш дрібні групи, які також мали свої права, привілеї та обов’язки. Із появою міст та зростанням їхньої ролі в житті Середньовічної Європи система відносин між соціальними групами ще більше ускладнилася. Значною мірою на поділ суспільства на соціальні верстви почали впливати земельні володіння і гроші. Усі, хто мав багатства і статус у суспільстві, стали належати до аристократії. Так з’являється сільська і міська аристократія.

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Духівництво

- У Середньовіччі люди були глибоко віруючими, церква відігравала ключову роль у суспільстві.
- Обов'язки духівництва полягали в тому, щоб замолювати гріхи християн і допомагати їм вести праведне життя.
- Верхівка католицького духівництва та монастирі перетворилися на церковних феодалів.
- Духовенство почало втручатися в політичні справи підпорядкованих їм країн.

«Ті, що воюють»

У Середньовіччі основу війська складали рицарі — важкоозброєні воїни-кіннотники. Хлопчиків починали готувати до рицарства із семи років. Діти феодалів ставали пажами у сенйорів, їх навчали військової справи — фехтування, метання списа, їзди верхи. У 15 років юнак ставав зброєносцем. Через певний час зброєносця за особливі заслуги посвячували в **рицарі**. Кожен рицар мав озброєння: меч, спис, щит, обладунок (кольчуга чи лати, шолом із забралом), бойовий кінь в обладунку. Усе це коштувало дуже дорого. Рицарі дотримувалися кодексу честі (сукупність правил поведінки, порушення яких вважалося ганебним). Усі рицарі мали герб та девіз. Більшість із них були малоосвіченими.

Селяни

- Найчисленніший стан суспільства.
- В епоху Раннього Середньовіччя відбулося перетворення вільних селян-общинників на залежних селян.
- Таким чином, селянин ставав залежною людиною, підвладною власникові землі. Великий феодал вершив над ним суд і розправу, але вбити або скалічити не мав права. Селянин не міг без дозволу пана й сплати «пожилого» залишити землю, яку він обробляв.

На початку X ст. велика частина земель у Західній Європі належала феодалам. На землях колишнього вільного села виникло феодальне помістя — велике господарство землевласника, у якому працювали залежні селяни. Орієнтовна земля в помісті поділялася на дві частини: панські поля і селянські наділи. Усе зібране з панських полів повністю надходило в комори феодала. Туди віддавали й значну частину врожаю залежні селяни.

Селяни забезпечували себе, свого пана, його родину, слуг і гостей продуктами сільськогосподарства, виробами різних ремесел. У помістях були майстерні, де виготовляли зброю, тканини, одяг тощо. Таким чином, усе необхідне для життя селян і феодалів вироблялося у їхньому господарстві. Ані феодали, ані селяни майже нічого не купували. Лише їздили по сіль і залізо в ту місцевість, де їх видобували і вимінювали на продукти. Торгівля була нерозвинена, адже у всіх помістях виробляли майже одне й те саме. Тому навіть у феодалів рідко були гроші. Отже, панувало натуральне господарство.

Робота з поняттями (запишіть)

Натуральне господарство — такий тип господарювання, за якого виробництво спрямоване на задоволення власних потреб, а не на продаж; усе необхідне виробляється всередині господарства.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Синтез думок

1. Дайте визначення понять: «суспільний стан», «феодалізм». Назвіть три стани середньовічного суспільства.
2. Яку роль у житті селян відігравала громада?
3. Як називається релігійна організація християн? Оцініть її роль у становленні середньовічного суспільства.
4. Як ви розумієте вислів: «Васал мого васала — не мій васал»?

Домашнє завдання:

- Прочитати § 7.
- Складіть таблицю «Основні відмінності між католицькою та православною церквами».

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!